

Kirjallisuusarkistojen luonteesta, tärkeydestä ja tulevaisuudesta

David C. Sutton & Ann Livingstone (eds) 2018: *The Future of Literary Archives: Diasporic and Dispersed Collections at Risk*. Leeds: Arc Humanities Press, 166 s.

Arkistot ja erilaiset arkistoaineistot ovat alkaneet kiinnostaa esimerkiksi tutkijoita ja muita toimijoita viime vuosina yhä enemmän. On puhuttu jopa eräänlaisesta arkistokäänteestä. Toisaalta erilaiset arkistoratkaisut, muistamisen ja unohtamisen väliset prosessit sekä aineistojen ja kulttuuriperinnön säilyttämiseen liittyvät vallankäytön mekanismit ovat pohdituttaneet aineistojen parissa työskenteleviä alan toimijoita. Arkistoista ja arkistotoiminnasta sekä niihin liittyvistä käytänteistä ja tutkimuksesta onkin ilmestynyt yhä enenevässä määrin teoksia niin kotimaisella kuin kansainvälisellä kentällä. *The Future of Literary Archives* -teos (2018) liittyy tähän traditioon ja valottaa mielenkiintoisella sekä tärkeällä tavalla kysymyksiä, jotka liittyvät etenkin kirjallisuusarkistoihin, niille tyypilliseen hajanaisuuteen sekä arkistoja koskeviin riskeihin. Teos kysyy, miten pystyisimme parhaiten turvaamaan kirjallisuusarkistojen tulevaisuuden ja esittää konkreettisia toimia tekojen sekä ratkaisujen tueksi.

Kattava ja laadukas teos koostuu useista artikkeleista, joiden kirjoittajat ovat kansainvälisesti laajajaho joukko tutkijoita ja arkistonhoitajia sekä muita kirjallisuuteen liittyvien aineistojen parissa työskenteleviä henkilöitä. Julkaisun takana on vuonna 2012 perustettu the Diasporic Literary Archives Network (DLAN) -niminen verkosto, ja kyseinen kokoelma on sen ensimmäinen merkittävä julkaisu. Teos on julkaistu sarjassa, jonka tavoitteena on ylläpitää yhteistyötä tutkijoiden ja kulttuurin kentällä toimivien organisaatioiden kuten museoiden, kirjastojen ja arkistolaitosten välillä.

Teoksen päärunko on jaoteltu kolmeen osioon, joissa käsitellään elämien ja arkistojen hajanaisuutta, kirjallisuusarkistojen haasteita sekä arkistoihin laajasti liittyviä kysymyksiä. Osioita edeltää DLAN-verkoston perustaja, kirjallisuusarkistoihin erikoistuneen tutkija David C. Suttonin kirjoittama, monelta osin kattava johdanto. Lisäksi teoksesta löytyy sen päättävä neljäs osa, jossa Sutton summaa kirjallisten käsikirjoitusten tulevaisuutta ja kansainvälisyyttä. Lopuksi teokseen on vielä listattu ohjeita kirjallisuusarkistojen kokoamista ja säilyttämistä varten. Kaikkiaan artikkelit keskittyvät ennen kaikkea erilaisten aihealueeseen liittyvien tapausesimerkkien esittelemiseen ja käsittelemiseen, joten teosta luonnehtii hyvin konkreettinen ote aiheeseen.

Teoksen johdantoartikkelista lähtien käy ilmi, kuinka kirjallisuusarkistoihin ja -kokoelmiin liittyy omia erityisiä kysymyksiä kuten muun muassa jo mainittu aineistojen hajanaisuus. Kattavia arkistokokoelmia voi olla haastavaa jäljittää ja koota, sillä aineistot sijaitsevat usein fyysisesti monessa eri

paikassa ja niiden sijaintia voi olla vaikea ennakoida. Kirjailijoihin ja heidän tuottamiinsa materiaaleihin liittyy monesti myös erityistä taloudellista arvoa ja kaupankäyntiä, ja näin ollen markkinoiden vaikutukset saattavat näkyä entistä hajautuneempina ja levinneempinä aineistoina. Toisaalta tällainen kirjallisuusarkistoihin liittyvä monenlainen paikantuneisuus on tärkeää osata kohdata myös normaalina, arkistorakenteisiin kuuluvana asiana ja yhdenvertaisena kuulumisen politiikkaa luovana ulottuvuutena, kuten esimerkiksi karibialaisia kirjallisuusarkistoja tutkinut Alison Donnel artikkelissaan muistuttaa.

Kuten David C. Sutton kirjoittaa, on DLAN-verkoston ja näin ollen kyseisen teoksen tarkoituksena tarkastella erilaisia kirjallisuuteen liittyviä käsikirjoituksia ja muita aineistoja kattavasti, vertailevasti, kansainvälisesti ja transnationaalisesti. Tämä tavoite kulkee läpi antologian artikkeleiden, joissa pohditaan esimerkiksi kolonialismin ja imperialismin perintöä, kielikysymyksiä, kuulumista, poliittisia uhkia ja muita valtaan liittyviä kysymyksiä, jotka ovat vaikuttaneet ja vaikuttavat yhä siihen, kenen aineistoja ylipäätään tallennetaan sekä miten ja minne aineistoja arkistoidaan. Kenen kirjalliset aineistot on nähty ja nähdään järjestelmällisen ja kootun säilyttämisen arvoisiksi ja millä perustein? Keiden äänet on puolestaan hiljennetty, hävitetty historian ulottumattomiin? Kenellä ylipäätään on ollut mahdollisuus kirjailijuuteen? Toisaalta esiin nousee juurikin kirjallisuuden valtava merkitys vastavoimana ja välineenä moniäänisemmän historian ja maailmankuvan muovaamisessa sekä esiintuomisessa. Sanoilla on valtaa, ja toisaalta tuota valtaa pyritään monin tavoin myös hiljentämään ja kontrolloimaan, toisinaan järkyttävien seurauksin, kuten esimerkiksi Jennifer Toews tuo artikkelissaan esiin.

Sanoihin ja kirjallisuuteen sekä niiden voimaan liittyvät kysymykset ovat oleellisella tavalla kytköksissä niin ikään kirjallisuusarkistoihin liittyvään etiikkaan. Artikkelit valottavatkin omalta osaltaan niitä mekanismeja ja prosesseja, jotka vaikuttavat siihen, miten ylipäätään historiakuva luodaan, ohjailaan ja ylläpidetään tallentamisen ja erilaisten arkistollisten ratkaisujen avulla. Nämä seikat ovat puolestaan kytköksissä siihen, miten esimerkiksi kirjallisuusarkistojen rooli myös tulevaisuudessa tullaan hahmottamaan. Ei ole siis lainkaan yhdentekevää, miten arkistoihin ja erilaisten kirjallisuuteen liittyvien aineistojen tallentamiseen suhtaudutaan ja millaisia resursseja esimerkiksi julkisten arkistolaitosten sekä kollektiivisen kulttuurisen muistin – johon kirjallisuuteen liittyvät aineistot oleellisesti sisältyvät – säilyttämiseen on tarjolla.

Vaikka kansainvälisyydestä ja transnationaalisuudesta huolimatta teos keskittyy ennen kaikkea esimerkiksi englantilaiseen, karibialaiseen, namibialaiseen, italialaiseen ja ranskalaiseen aineistoon ja niihin liittyviin kysymyksiin, ovat teoksen aiheet ja teemat kurotettavissa ja sovellettavissa monelta osin myös muualle, kieli-, kulttuuri- ja aluerajojen yli. Toisaalta samalla mahdollisista aikaa ja paikkaan liittyvistä eroista ja erityisistä, tiettyihin alueisiin liittyvistä kysymyksistä on niin ikään hyvä ja tärkeä olla tietoinen. Näin ollen teos jättää, pakostakin, ulkopuolelle monia näkökulmia ja alueita, mikä on toki

ominaista mille tahansa teokselle, koska rajauksia on tehtävä. Lisäksi esimerkiksi moniin teoksessa esiin tuotuihin digitaalisuuden tuomiin mahdollisuuksiin ja haasteisiin kuten aineistojen saavutettavuuteen ja avoimuuteen sekä toisaalta tekijänoikeuksiin ja yksityisyyteen liittyviin kysymyksiin on jo mietitty ja saatukin erinäisiä vastauksia, jolloin niiden osalta on menty eteenpäin kirjan julkaisemisen jälkeen. Toisaalta uudenlaisia haasteita ja kysymyksiä on varmasti ehtinyt syntyä. Joka tapauksessa digitalisoinnin merkitys esimerkiksi aineistojen hajanaisuuteen ja saavutettavuuteen on merkittävä, mikä teoksesakin tuodaan esiin. Kaikkiaan teos on monelta osin ajankohtainen ja soveltuu erinomaisesti niin tutkijoiden, arkistoalan toimijoiden kuin muiden aiheen parissa työskentelevien käyttöön.

Karoliina Sjö